

erga omnes sive prædestinatos sive reprobos, adeo ut utrorumque discretio, ut sæpius diximus, a solis pendeat naturæ viribus.

2. Has auctoritates, si ad vivum resecari deberent, æque premere adversarios, qui concedunt Christum obtinuisse reprobis gratias saltem temporales.

3. Capitulum IV Carisiacum damnatum fuisse tum a synodis Valentina ac Tullensi tum a s. Remigio Lugdunensi errore facti deceptis, eo quod putaverint eo sensu concilium Carisiacum definivisse Christum pro omnibus mortuum esse, ut mortuus pariter fuerit pro dæmonibus ac damnatis (1). Prudentius autem Trecentis nullius hac in parte auctoritatis est, utpote qui ad errores prædestinationum declinaverit.

PROPOSITIO III. — *Deus voluntate serâ et antecedente vult etiam infantes decedentes sine baptismo salvos fieri, et Christus pro iisdem mortuus est.*

Hæc propositio pia est et communis inter theologos; nam eadem argumenta, quæ militant pro generali Dei voluntate salvandi omnes prorsus adultos, æque militant pro voluntate Dei salvandi omnes infantes, quacumque demum ratione ex hac vita sine baptismo eripiantur; imo majorem quodammodo vim pro infantium salute præ se ferre videntur, quatenus infantes ea impedimenta divinæ gratiæ non opponunt, quorum tamen salutem Deum, quantum ex se est, vere exoptare ac velle ostendimus.

Quare generali hoc solo argumento hanc propositionem evincimus: Deus sincere vult etiam istorum infantium salutem, si Christus et pro his infantibus sanguinem suum fudit ac mortuus est, ut ipsi pariter in eo vivificarentur; atqui...

Jam vero minor evidenter patet ex auctoritate Apostoli, II Cor. V, 14, 15: *Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt; et pro omnibus mortuus est Christus.* In quæ verba hæc habet S. Augustinus, *Op. imp. contra Julianum*, lib. I, cap. LXIV: *Unus pro omnibus mortuus; ergo omnes mortui sunt. Conclusio hæc Apostoli invicta est, ac per hoc, quia et pro parvulis mortuus est, profecto etiam parvuli mortui sunt.* Et ibid. lib. II, cap. CLXIII: *Clamat Apostolus: ergo omnes mortui sunt, et pro omnibus mortuus est; et vos reclamatis: non sunt mortui parvuli; clamate et quod sequitur: ergo non pro ipsis mortuus est; ergo.*

Ad præoccupandas adversariorum difficultates notandum est hanc Dei voluntatem antecedentem sub duplici respectu conditionatam dici posse; tum scilicet ex parte parentum, tum ex parte ordinarii naturæ cursus; quatenus Deus, quantum ex se est, velit quidem et hos salvos fieri, et applicari ipsis

(1) Patet ex ipsis verbis can. iv. Conc. Valent. in, apud Labbeum, tom. viii, col. 456, et can. iv. Conc. Tullens. iisdem verbis concepti ac can. iv. Syn. Valent. ibid. fol. 690. Cfr. de hoc arg. Petav. lib. xviii, *De incarnat.* cap. 8 et seqq.; et Caroli du Plessis d'Argentré soc. Sorbon. *Commentarium historicum de prædestinat. ad gloriam et reprobis.* capp. 7 et 8. Lut. Par. 1709.

media ipsa generalia, quæ et pro ipsis præparavit, dummodo tamen non obsistat reali istorum applicationi aut perversa parentum voluntas aut aliqua ipsorum culpa ac negligentia, vel dummodo non obstat ordinarii naturæ cursus, quem ipse utpote provisor universalis non vult perturbare et impedire, ut istis infantibus in particulari salutis media de facto applicentur; alioquin perpetuo ad miracula confugere deberet. Hinc antecedens hæc Dei voluntas juxta nostrum concipiendi modum ratione prior est prævisione istorum impedimentorum; e contrario voluntas Dei consequens circa effectivam infantium salutem et perditionem ea est, quæ eorundem impedimentorum prævisionem subsequitur.

DIFFICULTATES.

I. Obj. 1. Deus non vult salutem illorum, quibus nulla præparavit aut confert media ad salutem consequendam idonea; atqui tales saltem infantes sunt in utero matris morientes; ergo.

Resp. *Dist. maj.* Quibus nulla præparavit aut confert media ad salutem consequendam idonea nec immediate neque mediate, *Tr.* saltem mediate *N.* Tales sunt infantes isti, quorum parentibus Deus auxilium sufficiens et idoneum confert pro loco et tempore, quo non solum propriæ, sed etiam salutis filiorum prospiciant. Ita auctor librorum *De vocat. gentium*, lib. II, cap. XXIII: *Non irreligiose arbitror credi, inquit, neque inconvenienter intelligi, quod isti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiæ partem, quæ universis semper est impensa nationibus, qua utique, si bene uterent eorum parentes, etiam ipsi per eosdem juvantur.* Semper propterea supponitur aliqua culpa ex parte parentum aliorumve quorum curæ commissi sunt, ob quam infantes decedunt sine regenerationis lavacro.

Resp. 2. *Dist. maj.* Non præparavit media ad salutem idonea ex defectu parentum, vel naturalis causarum secundarum ordinis quem Deus ut provisor universalis impedire non vult, *C.* ex defectu conferentis, nempe Dei *N.* S. Thomas in lib. IV. *Sent.* dist. VI, q. 1, art. I ad 1: *Dicendum, inquit, quod non ex defectu divinæ misericordiæ (infantibus) in maternis uteris existentibus remedium non exhibetur; sed quia non sunt capaces illius remedii... quia non possunt subjici operationi ministrorum Ecclesiæ, per quos talia remedia ministrantur.* Quia scilicet, ut observat Suarez, *De providentiæ gratiæ circa reprobos*, lib. IV, cap. IV, num. 10, divinæ voluntatis affectus circa æternam salutem horum parvulorum habet rationem ejusdem intentionis illius finis, quatenus *per media comparari potest, seu, ut loquitur n. 12, per quæ salus applicari solet (1).* Utraque responsio bona est; eam quilibet seligat, quæ magis sibi arri-erit.

(1) Cfr. *De providentiæ gratiæ*, lib. iv, cap. 4, ubi fuse hæc evolvitur materia, et rejecta illorum theologorum sententia, qui voluntatem Dei circa horum infantium salutem exponunt de mera quadam complacencia, quæ reperiri in Deo potest etiam quoad damnatos,

II. Obj. s. Augustinus sensit Deum nullo modo velle istorum infantium salutem; cæteris enim locis prætermisiss, *Ep. CCXVII* ad Vitalem, num. 17, ita loquitur S. Doctor: *Quomodo dicitur omnes homines eam (gratiam) fuisse accepturos... cum multis non detur parvulis, et sine illa plerique moriantur? et aliquando cupientibus festinantibusque parentibus, ministris quoque volentibus ac paratis, Deo nolente, non detur, cum repente, antequam detur, expirat, pro quo, ut acciperet, currebat; ergo.*

Resp. *Neg. antec.* Ad prob. *D.* Deo nolente voluntate consequente, *C.* voluntate antecedente, vel *N.* vel *subdist.* voluntate negativa, non tollendi scilicet illa impedimenta, *C.* voluntate positiva, seu ex directa ordinatione impedimentorum *N.* Excludit s. Doctor voluntatem solam efficacem et absolutam, non

pergit eximius doctor ostendere, quomodo vera ac proprie dicta sit in Deo voluntas circa salutem talium infantium, et quomodo vere ac proprie pro iisdem Christus mortuus fuerit, etsi salutem et fructum Christi mortis de facto non consequantur ob impedimenta recensita, quæ Deus vincere ac superare non intendit generali illa voluntate; vocatque hanc sententiam communionem inter theologos. Ibiq; argumenta Vasquezii in 1 part. *S. Thomæ*, disput. xcvi, cap. II, soluta inveniuntur. Profecto, si Vasquez prævilisset quo pacto Jansenius sua erat sententia abusus, in eam minime concessisset. Idipsum de nonnullis aliis recte pronuciare licet. Adde Vasquezium fortasse non nisi verbis a communi Theologorum sententia recedere; sic enim scribit in 1 part. *S. Th.* q. cvi, cap. 3: *Ceterum tribus de causis dicere possumus Christum pro omnibus parvulis mortuum esse, qui tamen pro dæmonibus nullo modo mortuus dicitur: primo, quia communis erat causa parvulorum et omnium hominum, ob quam venerat, et pro qua oravit, extra quam dæmones omnino erant. Secundo, quia juste et pie credimus Christum non expresse denegasse ullis parvulis meritum suum, et a fructu suæ passionis apud Patrem eos exclusisse, sicut dæmones rejectit. Tertio, quia non minus pie affirmare possumus Christum voluntate simplicis affectus omnibus parvulis, nemine excepto, etiam post peccatum primi parentis, salutem desiderasse, sicut sibi ipsi vitam concupivit, atque ita pro omnibus orasse, ut salutem consequerentur, sicut pro se, ut liberaretur a morte, sed cum ea conditione, quam pro se facta adiecit: Verumtamen non mea, sed tua voluntas fiat.* Deinde dicta confirmat auctoritate S. Prosperii.

autem conditionatam, qualem nos propugnamus. Id patet ex eo, quod s. Augustinus locis supra adductis habuerit mortem Christi, pro istorum parvulorum salute oblatam, ut principium inconcessum, quo utitur ad demonstrandam in omnem peccati originalis propagationem. Manifestum est autem Christum mortem suam non obtulisse pro salute illorum, quorum salutis nequidem antecedentem et conditionatam in Deo voluntatem existere sciebat.

Inst. Non desunt catholici theologo, qui negent Deum velle parvulorum istorum salutem, quique propterea negent Christum pro illis proprie mortuum esse, eumque solum quoad causæ communitatem et sufficientiam pretii mortuum esse contendunt; ergo.

Resp. *D. A.* Sed immerito, quique manifeste contradicant Apostolo, *C.* jure ac juxta Apostoli doctrinam *N.* Manifeste enim istorum theologorum sententia adversatur Apostolo docenti: *Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt;* quorum verborum hic sensus est: si unus mortuus est ad liberandos omnes a morte, ergo omnes per peccatum mortui sunt; alioquin, ut per se patet, nulla esset illatio ab Apostolo facta. Præterea hæc verba: *Unus pro omnibus mortuus est,* sumi debent sensu obvio et proprio; atqui sumpta sensu obvio et proprio significant Christum mortem suam Patri obtulisse ex sincera voluntate, ut omnibus prodesset ad salutem. Ipso enim Jansenio fatente (qui certe hæc in parte suspectus esse non debet), Christum esse passum, crucifixum, mortuum, se redemptionem dedisse, vel propitiatori esse pro omnibus, plus aliquid dicit, quam nudè pretium sufficiens obtulisse, quod iis applicari nolit. Illud exim indicat, intentione morientis pretium pro illis oblatum esse, ut ejus oblatione placatus Pater eos reipsa de servitute liberaret (1). Hic est fidelium sensus, et sensus ipsius s. Augustini, ut superius ostendimus. Ad hæc porro si attendissent doctores, qui nobis opponuntur, nunquam profecto inconsiderate in illam descendissent sententiam. At rursus de hoc argumento in tract. *De gratia.*

(1) Tom. III, lib. III, cap. 21, p. 164, col. 1, B.

DE DEO EJUSQUE ATTRIBUTIS PARS QUARTA.

DE PROVIDENTIA AC DE PRÆDESTINATIONE.

CAPUT I.

De providentiâ.

Ad divinam scientiam simul et voluntatem, ut animadvertit s. Thomas in proœmio quæstionis XXII, potissimum spectat tum generalis rerum omnium providentiâ, tum peculiaris Sanctorum prædestinatio; quare ordo doctrinæ postulat, ut de his distinctis capitibus mox disseramus. De divina autem seu beatifica visione, quæ est prædestinationis objectum et finis, commodius agemus in tract. *De Deo creatore.*

Recte divina providentiâ, quæ a procul vidende dicitur, definitur a s. Thoma, p. 1, q. 22, art. 1: Ratio ordinis rerum in finem in Deo existens (1).

(1) Præclare a Seneca, *Ep. LXXI*, 13, editionis

Duo providentia complectitur, ipsam rerum omnium ad suos fines ordinationem, quæ pertinet ad intellectum, et istius ordinationis per media idonea in tempore executionem, quæ spectat ad voluntatem.

Præter epicureos divinam providentiam negarunt fatalistæ, nec non ii omnes, qui universalis quidem a Deo procurari affirmarunt, non autem singularia ac minima quæque; item ex recentioribus illi philosophi, qui ita in omnibus vident causarum secundarum effectum, ut nulli Dei operationem agnoscant, qui etsi conceptis verbis providentiam haud negent, ita tamen se gerunt et loquuntur, ac si nulla Dei providentia esset. At non solum fides docet, verum etiam ratio persuadet, Deum res creatas cunctas, licet minimas, actusque nostros etiam liberos infinita sua providentia temperare.

PROPOSITIO. — *Datur in Deo providentia, quæ ad omnia et singula sese extendit.*

Propositio ad fidem spectat; nihil enim est in Sacris Litteris magis expressum quam Dei providentiam sese ad omnia porrigere; sic Sap. XII, 13, dicitur: *Non est alius Deus, quam tu, cui cura est de omnibus*; et Ps. CXVH, 91: *Ordinatione tua perseverat dies, quoniam omnia servant tibi; sortes ipsæ, quibus nihil magis fortuitum videtur, teste Salomone, Prov. XVI, 33, mittuntur in sinum, sed a Domino temperantur*; demum Christus, ne plura congeram, apud Mattheum, cap. VI, 26 et seqq., et apud Lucam, cap. XII, 22 et seqq., distinctissime tradit volatilia cæli, hortorum lilia, fenum agri et capillos capitis omnino subiei providentiæ Dei, ita ut illorum ne unum quidem cadat absque ejus nutu; unde colligit idem Christus multo magis nihil esse vel minimum in humanis actibus, quod ab ejus providentia ordinatum non sit.

Id ipsum confirmatur ex ratione; nam omnia argumenta, quæ superius ad probandam Dei existentiam allata sunt, ejusdem etiam providentiam evincunt. Quod ita S. Thomas loc. cit. ostendit: Si enim Deus ad spectabilem hujus mundi est conditor, omnia, quæ in eo bona sunt, Deo tribuamus oportet; inter bona autem hujus universi numerari profecto debet rerum omnium ad certos fines ordinatio, quam ignorare aut inficiari non potest nisi is, qui mirabiles constantesque naturæ leges stupide non considerat: ergo hujus quoque ordinis auctor est Deus, sive in Deo est providentia et ratio ordinis rerum in finem.

Eandem vero ad quæcumque prorsus extendi probat art. seq.; cum enim Deus semper agat propter finem, quidquid agit in suum etiam finem dirigit; tam late igitur patere Dei providentia debet quam ejus efficientia; atqui hæc ad singulas res tametsi vilissimas diffunditur; ergo et illa. Itaque ut omnes creatæ res existentiam sui auctoris ostendant, sic ordo in illis elucens summi provisoris præsentiam, sapientiam præstantiamque demonstrat.

Taurinensis providentia dicta fuit, *æterna ars cuncta temperantis Dei.*

Jure proinde Clemens Alex. Strom. lib. IV: *Qui providentiam, inquit, esse non putat, revera atheum se putat*; et lib. V: *Nec responsionem, sed penam mereri, testatur, eum, qui demonstrari sibi petit esse providentiam.* Ceteros patres omitto; exscribendi enim libri integri essent, si testimonia huc spectantia afferre quis vellet (1).

Ad præcavendas difficultates notandum est, Deum, etsi rebus omnibus provideat, non providere tamen omnibus immediate. Providet scilicet immediate, cum per se solum media exequitur; mediate vero, cum media exequitur per causas secundas. Quod quidem facit, ut ait S. Thomas (q. cit. art. 5), *non propter defectum suæ virtutis, sed propter abundantiam suæ bonitatis, ut dignitatem causalitatis communicet.* Sive autem provideat immediate sive mediate, semper assequitur finem ultimum et generalem, nempe gloriam suam; at non semper, quod sedulo notandum, assequitur fines particulares; quia non omnes, sed aliquos tantum intendit efficaciter, alios vero solum intendit conditionate. Ad rationem autem perfectæ providentiæ non requiritur, ut finem inefficaciter et conditionate tantum volitum provisor assequatur; nam declinatio a fine sic volito est medium sapienter ordinatum ad finem ultimum et generalem efficaciter intentum, et ad ejus assecutionem efficaciter perducit (2).

DIFFICULTATES.

I. Obj. Non obscure Scriptura ipsa insinuat Deo curam non esse de omnibus et singulis; Apostolus enim I. Cor. IX, 9: *Numquid de bobus, inquit, cura est Deo?* et Habacuc I, 14: *Facies homines quasi pis-*

(1) Cfr. Petav. *De Deo* lib. viii, a cap. 1 ad iv, et Lessius in opusc. *De Provid. Numinis.* Comes de Maistre in suis *Soirées de Saint-Petersbourg* eleganter non minus quam solide hoc prosequitur et evolvit argumentum de divina Providentiâ. Quod pariter præstitit Cl. Rosmini, *Opuscoli filosofici*, vol. 1, Milano 1827, præsertim *Della divina Providenza saggiò primo*; licet vero tria subsequentiâ specimina ad aliud argumentum referri videantur, ad eundem tamen scopum seu finem Divinæ providentiæ constanter referuntur. Cfr. præfatio Cl. auctoris. Ex antiquis inter ceteros Theodoretus decem orationes scripsit *De providentiâ Dei*; Synesius episcopus Cyrenes scripsit libros duos *De providentiâ*, quos cum ceteris ejusdem operibus vulgavit et interpretatus est Petavus, Parisiis 1655, vol. 1; Salvianus Massiliensis episc. scripsit libros octo *De vero judicio et providentiâ Dei.*

(2) Cons. S. Th. p. 1, q. 22, art. 2, ad 2, ubi ait: *Quod aliter de eo est, qui habet curam alicujus particularis, et de provisoro universali; quia provisor particularis excludit defectum ab eo, quod ejus cure subditur, quantum potest; sed provisor universalis permittit aliquem defectum in aliquo particulari accidere, ne impediatur bonum totius... Cum igitur Deus sit universalis provisor totius entis, ad ipsius providentiam pertinet, ut permittat quosdam defectus esse in aliquibus particularibus rebus, ne impediatur bonum universi. Si enim omnia mala impediuntur, multa bona deessent universo; non enim esset vita leonis, si non esset occisio animalium; nec esset patientia martyrum, si non esset persecutio tyrannorum.*

ces maris, et quasi reptile non habens principem; in quæ verba nota est Hieronymi expositio cum asserit: *Absurdum esse, etc.*; neque ab his abhorre videtur ipse Angelicus Doctor, p. 1, q. 25, art. 7, inquit: *Quod licet Deus sciat numerum omnium individuorum, non tamen numerus vel boum vel culicum, etc. est per se præordinatus a Deo*; qui proinde concludit, in lib. 1. Sent. dist. XLVI, q. 1, art. 5 ad 6: *Quod si nullus homo peccaret, universum genus humanum melius foret; ergo.*

Resp. D. A. Id est, eadem ratione, C. diversa ratione N. Hæc enim omnia, quæ adducta sunt, hisque similia, quæ adduci possent, non aliud evincunt, nisi inesse Deo specialem magis curam ac providentiam erga homines quam circa bruta animalia; etsi et istis provideat.

Itaque Apostolus loc. cit. ratiocinatur a minori ad majus, quasi diceret: si curat Deus boves, quibus trituranibus os alligari vetat, negliget nos verbi sui ministros, nec magis alendos præcipiet?

Verba Habacuc *respective*, ad homines nempe, non absolute accipienda sunt.

Textum s. Hieronymi superius exposuimus.

S. Thomas in primo textu loquitur de speciali præordinatione, quam individua non habent primario et ratione sui, sed solum respectu ad suas species, quæ peculiari ratione ad universi perfectionem pertinent, et ad quam præordinantur, ut ibidem S. Doctor explicat, et *De veritate*, quæst. v.

In altero vero loquitur de bono particulari et hominum proprio in se spectato, non autem de bono in genere, sive respectu totius universi, et præsertim majoris gloriæ Dei.

II. Obj. Providentia sine justitia in Deo admitti nequit; jam vero totum hoc universum injustitia plenum est. 1. Impiis enim prospera, et adversa justis sæpe contingunt; 2. exinde frequentes in Sacris Litteris justorum querelæ et expostulationes. *Quare impii vivunt?* interrogat Job (XXI, 7); *Quare via impiorum prosperatur?* sciscitatur Jeremias (XII, 1); et regius Psaltes fatetur (Ps. LXXII, 2) de se: *Mei autem pene moti sunt pedes... pacem peccatorum videntis.* His accedit 3. inæqualis bonorum malorumque distributio, quæ testimonium dicit adversus justam Dei providentiam. Ipsa 4. quotidiana experientia ostendit non pro uniuscujusque meritis, sed pro uniuscujusque industria, res omnes succedere. Quod 5. quidem coheret cum eo, quod Ecclesiastici XV, 14, de homine dicitur, nempe *Deum ipsum reliquisse in manu consilii sui*; et 6. Quod Psalmista de impiis asserit (Ps. LXXX, 15), *Deum dimisisse eos secundum desideria cordis eorum*; ergo.

Resp. Dist. maj. Universum plenum est injustitia apparenti, Tr. reali N.

Ad 1. Data facti veritate, quæ verisimiliter falsa est, D. Prospera impiis et adversa justis sæpe contingunt ex peculiari et altiori dispensatione divinæ providentiæ ac justissimis causis, Tr. vel C. ex defectu providæ justitiæ N. Deus enim hæc ratione et

PERRONE. I.

majoris meriti occasiones justis præbet et majoris ruinæ impiorum malitiæ. Cum insuper nemo tam bonus sit, qui interdum non delinquit, sic nemo tam malus, qui bonum aliquid identidem non operetur, cum vero Deus nullam bonam actionem sine remuneratione vel malam velit esse absque punitione, hinc justorum peccata hic temporali pœna castigat, ac bona impiorum opera temporali prosperitate remuneratur, utrisque reservans in altera vita vel præmium vel pœnam eorum operibus pro meritis rependendam. Adde demum nihil adversarios proficere, nisi ostendant justos præcise miseros et afflictos esse, quia justis, malisque bona ac prospera succedere, quia mali sunt; quod nunquam ipsi præstabant vel præstare poterunt (1).

Ad 2. D. Et ejusmodi justorum querelæ proveniebant ex zelo justitiæ, C. ex dubitatione justæ divinæ providentiæ N. In has enim querelas interdum justis erumpentibus ex zelo justitiæ, atque ex eo quo flagrabant amore divinæ gloriæ. Ceterum et Jeremias vocat ibidem Deum justum, et David pariter subdit: *Labor est ante me, donec intrem in sanctuarium Dei, et intelligam in novissimis eorum.*

Ad 3. Neg. inæqualem bonorum malorumque distributionem testimonium dicit adversus providentiam; sed dico eam potius valde commendare, tum aliis de causis, tum ut magis fides nostra exerceatur, et in æternorum spem alius assurgat; tum etiam ut pateat, quam differant boni a malis, cum utriusque pari modo torquentur. *Manet enim, pulcherrime inquit s. Augustinus, dissimilitudo passarum etiam in similitudine passionum; et licet sub eodem tormento, non est idem virtus et vitium... nam pari motu exagitatum et exhalat horribiliter cœnum, et suaviter fragrat unguentum* (2).

Ad 4. D. Quia Deus statuit res in hac vita permitti et agi suis motibus, C. secus N. Et hoc quidem data veritate assertionis, quæ posset multis capitibus falsa ostendi, saltem sic absolute sumpta; cum sæpe eventus neque hominum consiliis, neque industria, aut malitiæ respondeant (3).

Ad 5. D. Fatetur Ecclesiasticus Deum reliquisse hominem in manu consilii sui ad denotandam ejus arbitrii libertatem, C. ad denotandum esse eum emancipatum a Dei providentiâ N. Ut enim observat s. Thomas loc. cit., quia actus ipse liberi arbitrii reducitur in Deum sicut in causam, necesse est, ut ea, quæ ex libero arbitrio fiunt, divinæ providentiæ subdantur; providentia enim hominis continetur sub universali.

Ad 6. D. Quatenus eos speciali illa providentia a malo non retrahit, qua retrahit justos et electos, C.

(1) Cfr. Com. de Maistre, *Soirées*, etc. tom. 1, troisième Entretien cum notis. Legi etiam meretur Alphonsus Ant. de Sarasa S. J. in op. *Ars semper gaudenti demonstrata ex sola consideratione Divinæ Providentiæ*, 2 vol. in-4, Colon. Agripp. 1676. Illud magni fecerunt vel ipsi protestantes.

(2) *De civit. Dei*, lib. 1, cap. 8, n. 2.

(3) Cfr. Lessius, *De Prov. Num.* lib. III, n. 168.

(Quinz.)

quatenus a generali etiam providentia dimittit *N.* Dum enim peccatores ab ordine divinæ legis excidunt, in ordinem incidunt divinæ justitiæ; quo spectant illa Augustini dicta: *Qui te dimittit, quo te aus quo fugit, nisi a te placido ad te iratum? Nam ubi non invenit legem tuam in pœna sua (1)?... In vetustatem perducens superbos et nesciunt (2).*

III. Obj. Si divino consilio omnia dirigerentur in hoc mundo, 1. tot non essent vel inutilia, vel monstrosa, vel noxia, quibus natura abundat; tot 2. non aurentur peccata. Hinc 3. recte Epicurus, teste Lactantio, *De ira Dei*, cap. XIII, stoicos providentiæ assertores hac torquebat dilemmatum congerie: Deus aut vult tollere mala et non potest, aut potest et non vult, aut neque vult neque potest, aut vult et potest. Si vult et non potest, imbecillis est, quod in Deum non cadit; si potest et non vult, invidus, quod æque alienum est a Deo; si neque vult neque potest, et invidus et imbecillis est, ideoque neque Deus, si vult et potest, quod solum Deo convenit, unde ergo sunt mala? Ad dat. 4. neque Deum decere minutis hisce negotiis se implicare; nec 5. posse esse beatum, si tot curis sit distentus; ergo.

Resp. ad 1. *D.* Quæ tamen inutilia, monstrosa et noxia tantum sunt respectu nostri, qui ea caligantibus oculis contemplamur, nec fines singulos istorum attingimus, *C.* respectu Dei, et relate ad totam rerum compagem et universitatem *N.* Sancti ecclesiæ patres pluribus argumentis ac exemplis totam rem istam illustrent, qui consuli possunt apud Petavium (3).

Ad 2. *D.* Si peculiari tantum uniuscujusque bono Deus prospiceret, *Tr.* vel *C.* si bono totius universi, præsertim vero gloriæ suæ *N.*

Ad 3. Resp. Deum posse et nolle; nec tamen inde sequitur invidum eum esse, sed sapientissimum, omnipotentem et optimum; solius quippe tantæ sapientiæ ac bonitatis est ex malo etiam (quod creaturæ nullæ etsi præstantissimæ possent) maximum elicere bonum. Recolantur superius dicta adversus manichæos.

Ad 4. *Neg.* dedecere Deum minimis his, at in se mirabilibus, vacare. Si injuria est regere, optime inquit Ambrosius, nonne est major injuria fecisse (4)?

Ad 5. *D.* Si Deus ad instar miseri hominis multiplici cura his implicaretur, *C.* si uno ac simplicissimo actu his omnibus prospiciat *N.*

IV. Obj. Saltem nulla dicenda est ad adstruendam

(1) Cfr. *Conf.* lib. iv, cap. 9.

(2) *Ibid.* lib. 1, cap. 4. De hoc ipso argumento fuse agit s. Augustinus, *De civ. Dei*, lib. xiv, cap. 26 et 27.

(3) Lib. viii, cap. 5; nec non Lessius, lib. 1. Cfr. Ruffini, *Riflessioni critiche*, etc. *Memoria seconda*, part. 2, § 12, p. 56.

(4) *De Officiis*, lib. 1, cap. 13, cujus integra hæc verba sunt: Et quis operator, ait, negligat operis sui curam? Quis deserat, et desiliat, quod ipse condendum putavit? Si injuria est regere, nonne est major injuria fecisse; cum aliquid non fecisse, nulla injustitia sit, non curare, quod fecerit, summa inclementia?

providentiam ratio, quæ deducitur ex constanti eventuum serie, atque effectuum, qui a causis suis producantur. Serio enim examine ejusmodi eventuum ac effectuum institutio a naturæ indagatoribus compertum est hanc effectuum constantiam fundamentum habere in causis regularibus, quæ prius latebant; ergo (1).

Resp. *N. A.* Ad prob. autem *D.* Et causæ ejusmodi regulares denno confirmant existentiam divinæ providentiæ, *C.* excludunt vel saltem infirmant *N.* Ex eo enim quod detectæ fuerint causæ regulares, quæ constantem effectum producant, numquid sequitur has causas non fuisse a sapientissimo auctore, Deo nempe, constitutas? Qui hanc absurdam consecutionem infert, non melius profecto ratiocinatur, ac ratiocinaretur sylvestris homo, qui admirans reperti cujusdam horologii constantem sphaerarum motum, eoque aperto reperiens mechanismum internum, qui talem motum produci, concluderet excludendam esse sapientiam ac manum artificis in eo elaborando. Desiperet iste profecto; ast non minus desipiunt quotquot ex causis secundis regularibus, quæ cernuntur in hac rerum universitate, concludunt nullam esse admittendam causam primam illarum effectricem ac moderatricem (2).

CAPUT II.

DE PRÆDESTINATIONE.

Quæ de prædestinatione disputari solent, revocantur ad ejusdem naturam et proprietates, causas et effectus. De his propterea, qua fieri potest brevitate, declinatis scholasticis concertationibus, singillatim agendum totidem articulis.

ARTICULUS I. — De natura et proprietatibus prædestinationis.

Melius percipi non potest prædestinationis natura quam ex ejus definitione. Jam vero prædestinatio a S. Augustino (lib. *De prædest. Sanctorum*, cap. X) definitur: *Gratiæ preparatio*; vel paulo prolixius (lib. *De dono persever.* cap. XIV): *Prædestinatio nihil est aliud quam præscientia et preparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicumque liberantur.* A sancto autem Thomæ, p. 1, q. 25, art. 2, ita definitur: *Prædestinatio est quedam ratio ordinis aliquorum in salutem æternam, in mente divina existens.* Nos utramque adoptamus definitionem; ex quibus deprehendimus prædestinationem duo includere, actum scilicet intellectus et voluntatis, utpote partem providentiæ et opus misericordiæ.

Prædestinatio multifariam spectari potest, vel ut *adæquata*, vel ut *inadæquata*. Adæquata complectitur gratuitam electionem ad gratiam et ad gloriam, inadæquata solam electionem ad gloriam; inadæquatam prædestinationem esse prorsus gratuitam, de fide est; utrum vero gratuita pariter sit inadæquata, au

(1) Ita La Place in suo *Essai philosophique sur les probabilités*, p. 84 et 85.

(2) Cfr. Ruffini, loc. cit. p. 54.

post prævisa merita gratiæ, controvertitur in scholis catholicis.

Rursum considerari potest prædestinatio in intentione et in executione, vel, ut alii dicunt, in actu primo et in actu secundo, vel etiam in principio et in termino. Si spectetur sub hoc secundo respectu, vel, ut aiunt, in concreto, eam pendere partim a Deo gratis miserante, partim ab homine obsequente, dogma pariter fidei est. Cælestis quippe beatitudo merces et corona justitiæ in Scripturis dicitur; labores ergo nostros, seu cooperationem, necessario postulat. Hinc non coronabitur, nisi qui legitime certaverit, ut dicitur II Tim. II, 5.

Si vero consideretur in intentione, seu in abstracto, dividuntur inter se scholæ in duas potissimum partes. Alii enim contendunt Deum prius decrevisse gloriam quam gratiam dare electis, quos ex communi perditionis massa, in qua omnes per originale peccatum homines involvuntur, gratuito secrevit ac prædestinavit, relictis ceteris, quos saltem negative reprobovit, deinde decrevisse auxilia gratiæ, certo conductentia ad salutem. Alii autem propugnant Deum prius elegisse ad gratiam, deinde ex præviso bono vel malo usu ipsius gratiæ aliis decrevisse poenam, aliis gloriam; hi igitur contendunt prædestinationem ad gloriam esse post prævisa merita gratiæ. Qui stant pro prima sententia, dicunt prædestinationem esse gratuitam in se; qui stant pro secunda, dicunt gratuitam tantum esse in causa (1).

Qui pugnant pro prædestinatione gratuita in se, proferunt Scripturarum auctoritatem, quæ videntur statuere Deum absque ullis suppositis meritis aliquos ad gloriam elegisse ac prædestinasse, ut ex gr. Act. XIII, 48: *Crediderunt quotquot præordinati erant ad vitam æternam*; Joan. XV, 16: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos*; Ephes. I, 4 et 5: *Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti* (non quia eramus)... *qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum, per J.-C. in ipsum, secundum propositum voluntatis suæ*; ac præcipue Rom. IX, 11, ubi Apostolus proposito exemplo Jacob et Esaü, ut typo prædestinatorum et reproborum, inquit: *Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali (ut secundum electionem propositum Dei maneret), non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei (Rebecca): Quia major serviet minori, sicut scriptum est: Jacob dilexi, Esaü autem odio habui.* Quibus aliisque similibus locis adductis, sic instituunt argumentum: In testimoniis allatis sermo est de prædestinatione ad gloriam; atqui hæc prædestinatio facta dicitur independentem a meritis; ergo. Adducunt præterea auctoritatem ss. Patrum, præsertim Augustini et Thomæ, qui in hoc conveniunt, ut asserant Deum ex com-

(1) Alii vocant prædestinationem in se prædestinationem formalem ad gloriam; prædestinationem vero in causa vocant prædestinationem radicalem ad gratiam, sub qua comprehendunt etiam prædestinationem ad fidem ejusque initium, ad justificationem donumque perseverantiæ.

muni perditionis massa gratuito alios elegisse ad gloriam, alios non elegisse; quod s. Augustinus urget adversus semipelagianos, præsertim exemplo ducti ex duobus infantibus, quorum alter baptizatur, alter non baptizatur, unus propterea perit, alter salvatur, in quibus merita nulla supponi possunt; et s. Thomas, qui, inter cetera, in cap. VIII ad Rom. lect. 6, concludit: *Unde convenientius sic ordinatur littera; quos præcivit, hos et prædestinavit fieri conformes imaginæ Filii sui; ut ista conformitas non sit ratio prædestinationis, sed terminus vel effectus.* His addunt rationes theologicas, quarum potissima hæc est: Qui ordinate vult, prius vult finem quam media; sed gloria est finis, et merita sunt media ad illam; ergo Deus, qui ordinate vult, prius vult gloriam quam merita, et consequenter antequam illa prævideat ut futura, quia non videt ea futura, nisi ea velit. Major probatur, quia finis volutus est causa, cur eligantur media, unde medicus ex voluntate salvandi infirmum movetur ad ei propinanda remedia; et sic dicatur de agricola, de mercatore, etc.; ergo (1).

Qui contrariam tenent sententiam, incipiunt ab eversione fundamentorum oppositæ sententiæ, deinde opponunt Scripturas Scripturis, patres patribus, rationes rationibus, ut suam adstruant.

Itaque 1. dicunt, frustra quæri in Scripturis fundamentum illius sententiæ, cum nec unus textus adduci possit, ubi non loquantur de gratuita electione ad gratiam et fidem, ut patet in allatis testimoniis, alioquin sequeretur totidem fuisse prædestinatos ad gloriam, quot sunt illi, qui credidisse dicuntur in primo textu, vel omnes illos, quos alloquitur Paulus, ad Ephesios scribens, fuisse prædestinatos ad gloriam; Epistola demum ad Romanos tota est de gratuita electione ad fidem, contra Judeos (2). Quod spectat ad ss. Augustinum et Thomam, alii reponunt, eos lo-

(1) Cfr. Card. Gotti, tom. III, q. 3, dist. 3, § 8; Conet, *Clypeus theol. Thomistica*, tom. II, tract. 5, disp. 2, art. 1 et 2; Th. de Lemos, *Panoplia gratiæ*, tom. II, tract. 3, cap. 2 et cap. 10 et seqq.

(2) Cfr. Bern. a Piconio Ord. Capp. *Triplex expositio*, in præf. ad hanc Epist.: *Scopus Apostoli, inquit, in hac epistola est ostendere, quod Christi gratia nec Judæis data sit ob Mosaicæ legis observantiam, nec gentibus ob legis naturalis custodiam, sed mere gratis et ex pura Dei misericordia; qui et ad hunc locum cap. nempe vni, v. 30, perpensis fusius utriusque interpretationis fundamentis concludit putare se apostolicæ menti conformiorem esse eorum explanationem, qui per propositum intelligunt gratuitum Dei decretum, de danda gratia sine ullo hominum merito, sed ex pura bonitate et benevolentia.* Itaque, inquit, et ex hujus epistolæ scopo et ex toto illius contextu persuasus sum, quod in ea sanctus Apostolus agit de gratia, non de gloria; at maxime, quia mihi clarissime patet, in Apostoli nostri doctrina, quod Deus sincere et serio vult omnes homines salvos fieri, et ad cognitionem veritatis venire; et quia aliunde decrevimus quosdam ad gloriam eligendi ante prævisa merita, ceteris in massa perditionis relictis, cum hac sincera et seria Dei voluntate, de salvandis omnibus hominibus, difficile potest conciliari; decretum vero de danda gratuito gratia multo facilius cum hac Dei voluntate conciliatur. Hinc apostolicæ menti puto conformiorem esse, etc. prout retulimus.